

УДК 342:7. 122 (4)

DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2023-4-17-30>

Воробйов Олексій,
*аспірант кафедри публічної
політики Навчально-наукового
інституту публічного управління
та державної служби Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка*

Vorobiov Oleksiy,
*graduate student of the Public Policy
Department of the Educational and
Scientific Institute of Public
Administration and Civil Service of
Taras Shevchenko Kyiv National
University*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8268-7269>

**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ
ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ:
ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ**

**THEORETICAL FOUNDATIONS OF THE DEVELOPMENT AND IMPROVEMENT
OF THE SYSTEM OF EXECUTIVE PROCEEDINGS IN UKRAINE:
THE STATE-MANAGEMENT ASPECT**

Анотація. У статті проаналізовані сучасні засади реформування системи виконавчого проведення в Україні. Запропоновано прийняти Закон України «Про статус приватного виконавця, гарантії його діяльності», де передбачити статус, повноваження, завдання, функції, обмеження діяльності, процедуру ліцензування діяльності приватного виконавця.

У зазначеному законопроекті передбачається, що координацію діяльності приватних виконавців здійснює створена при Міністерстві юстиції України Національна рада приватних виконавців, яка уповноважена координувати всі дії приватних виконавців в Україні. Водночас, контроль та управління приватними виконавцями здійснює професійне громадське об'єднання приватних виконавців.

Запропоновано удосконалення етапів відбору приватних виконавців: проведення якісної оцінки та систематизація вимог, що пред'являються до приватних виконавців, на основі створення професійно-особистісної моделі; підвищення ефективності діяльності інституту особистої поруки та колективної відповідальності під час надання статусу приватного виконавця; вдосконалення процедури відбору кандидатів за допомогою розвитку системи перерозподілу обов'язків між сторонами, які беруть участь у відборі.

Окремо в Законі України «Про статус приватного виконавця, гарантії його діяльності» слід врегулювати вимоги, що пред'являються до претендентів, які хочуть займатися виконавчими провадженнями. Важливим аспектом професіоналізації приватних виконавців є оприлюднення показників діяльності та досягнень. Це має бути відкритий реєстр не лише про дані приватного виконавця, а й про його діяльність, зокрема повернуто/виплачено коштів, за який час, а також додаткова інформація, яка може продемонструвати компетентність приватного виконавця.

Обґрунтовано, що на сьогодні виникла потреба у перегляді стандартів кваліфікації для приватних виконавців і формування нової освітньо-кваліфікаційної програми бакалавр «Теорія та засади виконавчого провадження». На нашу думку, після 4-річної бакалаврської освіти особа

отримує практикоорієнтовані навички та знання і може після відбору та отримання ліцензії працювати в системі виконавчого провадження.

Вважаємо за доцільним в Законі України «Про статус приватного виконавця, гарантії його діяльності» передбачати ліцензування діяльності приватних виконавців. Так, ліцензія приватного виконавця є дозволом на право зайняття діяльністю щодо вжиття заходів примусового виконання виконавчих документів та видається уповноваженим органом після проходження стажування та оцінювання. Уповноважений орган формує та обслуговує Державний реєстр ліцензій приватних виконавців.

Ключові слова: виконавче провадження, приватні та державні виконавці, цифровізація, реєстр виконавчого провадження, реформування системи виконавчого провадження.

Abstract The article analyzes the modern principles of reforming the system of enforcement in Ukraine. The author proposed to adopt the Law of Ukraine "On the status of a private contractor, guarantees of his activity", which would provide for the status, powers, tasks, functions, limitations of activity, the procedure for licensing the activities of a private contractor.

The said draft law stipulates that the coordination of the activities of private executors is carried out by the National Council of Private Executors created under the Ministry of Justice of Ukraine, which is authorized to coordinate all actions of private executors in Ukraine. At the same time, the control and management of private performers is carried out by the professional public association of private performers.

The author proposed the improvement of the stages of selection of private contractors: qualitative assessment and systematization of requirements for private contractors, based on the creation of a professional and personal model; - increasing the effectiveness of the institution of personal guarantee and collective responsibility during the granting of the status of a private executor; improvement of the candidate selection procedure through the development of a system of redistribution of duties between the parties involved in the selection.

Separately, the Law of Ukraine "On the status of a private executor, guarantees of his activity" should regulate the requirements for applicants who want to engage in executive proceedings. An important aspect of the professionalization of private performers is the publication of indicators of activity and achievements. This should be an open register not only of the data of the private executor, but also of his activities, in particular, the funds returned/paid, for what time, as well as additional information that can demonstrate the competence of the private executor.

The article substantiates that today there is a need to revise qualification standards for private performers and form a new bachelor's educational and qualification program "Theory and Principles of Executive Implementation". In our opinion, after a 4-year bachelor's education, a person acquires practice-oriented skills and knowledge and can, after selection and obtaining a license, work in the executive proceedings system.

The author believes that the Law of Ukraine "On the status of a private contractor, guarantees of his activity" should provide for the licensing of the activities of private contractors. Yes, the license of a private executor is a permit for the right to engage in activities related to the enforcement of executive documents and is issued by an authorized body after passing training and evaluation. The authorized body forms and maintains the State register of licenses of private performers.

Keywords: executive proceedings, private and state executors, digitalization, register of executive proceedings, reforming the system of executive proceedings.

Постановка проблеми. Право кожного на справедливий судовий розгляд включає не лише право на звернення до суду, а й декларацію про виконання рішення суду. Ці принципи становлять конституційні положення, що гарантують кожному право на судовий захист своїх прав та інтересів в Україні.

З цього положення у взаємозв'язку з іншими статтями Конституції України випливає те, що захист порушених прав не може бути визнаним дієвим, якщо судові акти своєчасно та у повному обсязі не виконуються.

Однією з ознак правової держави є і гарантія прав і свобод людини. Без належного виконання судових актів громадянин не зможе реалізувати своє право на судовий захист.

Обов'язкове та своєчасне виконання зазначених судових актів державою покладено на державний орган, який здійснює реалізацію державної політики та державне регулювання діяльність у сфері виконання виконавчих документів, тобто на судових виконавців.

Про цілі та значення виконавчого провадження написано багато наукових праць, де аналізують проблеми існування та розвитку різних моделей виконавчого провадження, їх позитивні та негативні риси. Загалом, значення виконавчого провадження не можна переоцінити; це завершальна стадія у механізмі правового регулювання, що дозволяє відновити суб'єктивні права осіб, реалізувати те, що визначено у виконавчому документі. Адже треба погодитися з тим, що допомагає відновити порушені права не судові рішення, яке набуло чинності, а результативне та ефективне виконавче провадження за цим судовим рішенням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку, модернізації, реформування системи виконавчого провадження, професіоналізації системи виконавчого провадження, сучасні моделі виконавчого провадження, застосування інформаційно-комунікативних технологій у системі виконавчого провадження аналізують, зокрема: А. Авторгов, Т. Алієв, С. Антонова, Ю. Арзамасцева, О. Бачун, К. Берендаков, Ю. Білоусов, О.Б. Верба-Сидор, О. Гетьманцев, І. Ковбас, О. Кармаза, А. Кожевнікова, П. Крайній, І. Лимарь, М. Мальський, Д. Руденко, Н. Сергієнко, О. Снідевич, М. Треушніков, О. Федоров, С. Фурса, С. Щербак, В. Ярков та ін.

Мета статті є систематизація розвитку та удосконалення системи виконавчого провадження в Україні з урахуванням державно-управлінського аспекту.

Виклад матеріалу. Одним із факторів, що негативно впливає на виконання судових та інших рішень є відсутність зацікавленості виконавців у своєчасному виконанні судових рішень. У французькій системі судовий виконавець безпосередньо зацікавлений у результатах своїх дій, у ефективності та швидкості стягнення. У цьому було б доцільним наділити наших виконавців статусом позабюджетної професії за аналогією з французькими судовими виконавцями. Це дозволить матеріально «зацікавити» виконавців у швидкому та правильному виконанні судових актів та актів інших органів державної влади. Однак, плата за послуги повинна встановлюватися не самим виконавцем, щоб уникнути зловживань, а національним законодавством залежно від складності та виду вчиненої дії. Також необхідно виділити категорію соціально-значущих виконавчих

документів, а саме аліменти, коли виконавець немає права відмовити у виконанні, а оплата стягнення не має бути високою.

Потребують врегулювання у чинному законодавстві чітких механізмів відповідальності виконавців судових рішень та інших рішень органів державної влади.

Слід зазначити, що 20.06.2023 р. у Верховній Раді України зареєстрований законопроект 9407 «Про внесення змін до Закону України «Про виконавче провадження» щодо деяких питань виконання виконавчих проваджень та відповідальності виконавців», яким передбачається встановлення відповідальності виконавців. Так, відповідно до зазначеного законопроекту: «виконавець несе за свої рішення, дії чи бездіяльність та завдану третім особам шкоду цивільно-правову, адміністративну чи кримінальну відповідальність у порядку та обсягах, установлених законом, а також дисциплінарну відповідальність у порядку, встановленому цим Законом, Законом України «Про державну службу» та Законом України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів». Підставою для притягнення виконавця до дисциплінарної відповідальності є вчинення ним дисциплінарного проступку» [1].

Водночас, на нашу думку, слід не лише прописати відповідальність виконавців, а й встановити чіткі межі та алгоритми діяльності виконавців, тоді і накладання певних видів відповідальності буде більш прозоре.

Загалом виконавче провадження у всіх країнах, незалежно від форм його існування, служить одній загальній меті. А саме, головними цілями є: ефективність здійснення правосуддя, значущість судового рішення для всіх членів суспільства, реальність захисту порушених або оскаржуваних прав, підтвердження законності та загальнообов'язковості рішення суду, що набрав законної сили.

Таким чином, пропонується в Україні перейти на приватну модель виконання рішень суду та інших органів державної влади.

На нашу думку, слід прийняти Закон України «Про статус приватного виконавця, гарантії його діяльності», де передбачити статус, повноваження, завдання, функції, обмеження діяльності, процедуру ліцензування діяльності приватного виконавця.

Вивчення оцінки ефективності діяльності інституту приватних виконавців в Україні, проведеної в.о. керівника EU Project Pravo-Justice Еріком Сванідзе, останнім підтверджено, що Україні, як країні, у якій станом на 2020 р. примусовому виконанню підлягало боргів на суму понад 1 трлн грн. (майже чверть українського ВВП), необхідно продовжувати реформу примусового виконання рішень [2].

Відповідно до відомостей Асоціації приватних виконавців України у першому півріччі 2021 р. майже 270 приватних виконавців реалізували арештованого майна на суму 1 млрд. 147 млн. гривень. Для порівняння, за той самий період органи державної виконавчої служби, у складі яких працюють більш ніж 4 500 осіб, реалізували майна на 537 млн. гривень [3].

Так, слід передбачити повноваження судових виконавців, які виконуються не державними службовцями, а особами, які отримали ліцензію від держави на цю діяльність та здійснюють діяльність самостійно.

Разом з повноваженнями приватний виконавець отримує від держави монополію на низку юридичних дій: вручення повісток та сповіщень; виконання рішення суду; складання актів, що мають доказове значення.

У запропонованому Законі України «Про статус приватного виконавця, гарантії його діяльності» слід передбачити, що координацію діяльності приватних виконавців здійснює створена при Міністерстві юстиції України Національна рада приватних виконавців, яка уповноважена координувати всі дії приватних виконавців в Україні. Водночас, контроль та управління приватними виконавцями здійснює професійне громадське об'єднання приватних виконавців.

Міністерство юстиції України, у свою чергу, має виконувати контрольні функції щодо виконання судових рішень, що визначає кількість судових виконавців, які займаються розглядом скарг, що надходять на дії судових виконавців; вносить відповідні зміни до законодавчі акти держави щодо діяльності судових виконавців.

Важливим аспектом формування професійного складу приватних виконавців є проведення якісного відбору незалежними кваліфікаційними комісіями, які можуть формуватися на постійній або тимчасовій основі.

До таких заходів відносяться:

- проведення якісної оцінки та систематизація вимог, що пред'являються до приватних виконавців, на основі створення професійно-особистісної моделі;
- підвищення ефективності діяльності інституту особистої поруки та колективної відповідальності під час надання статусу приватного виконавця;
- вдосконалення процедури відбору кандидатів за допомогою розвитку системи перерозподілу обов'язків між сторонами, які беруть участь у відборі.

Професіограми та компетентні моделі, розроблені та затверджені Національною радою приватних виконавців, повинні включати в себе опис особливостей певної професії, розкривати зміст професійної праці, а також передбачати перелік вимог, що висуваються до приватного виконавця.

Структура такої моделі може бути представлена чотирма групами показників (див. рис. 1.).

<i>Розділ</i>	<i>Зміст розділу</i>
1. Кваліфікаційні вимоги	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Рівень освіти; ▪ Обсяг знань; ▪ Професійні навички; ▪ Досвід роботи.
2. Встановлені заборони та обмеження	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Вік; ▪ Громадянство; ▪ Майнові зобов'язання; ▪ Наявність судимості.
3. Особистісні якості	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ініціативність; ▪ Комунікабельність; ▪ Надійність; ▪ Стан здоров'я та фізична підготовленість; ▪ Управлінські навички; ▪ Службова поведінка.
4. Мотивація	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Коло професійних та особистих інтересів; ▪ Прагнення зробити кар'єру; ▪ Схильність до корупційних проявів

Рис. 1. Структура професійно-особистісної моделі

Крім того, виникла потреба у формуванні конкурсних комісій, які існуватимуть як постійно діючі органи та функціонуватимуть у громадському об'єднанні приватних виконавців. До складу зазначених комісій передбачається залучити професійних виконавців, науковців, представників органів державної влади, судової влади.

До обов'язків комісії має входити вивчення кандидатів на основі експертних оцінок. Такий підхід є не тільки універсальним організаційно-правовим методом відбору професійних фахівців, а й ефективним антикорупційним механізмом, що дозволяє підвищити рівень об'єктивності прийнятих кадрових рішень, виключити випадки неадекватності та протекціонізму при вирішенні кадрових питань, що дасть можливість повною мірою врахувати сучасні тенденції. Також комісія може брати участь у розробці кваліфікаційних вимог спільно з науковцями, громадськістю.

Існує потреба у створенні документованої процедури відбору кандидатів із зазначенням вхідних та вихідних документів, етапів оцінювання, визначення основних професійних, особистісних, моральних характеристик з урахуванням Етичного кодексу приватного виконавця.

Отже, аналізуючи процедуру, що розглядається, з точки зору формування її етапів, бачимо, перший етап – проведення попереднього вивчення кандидатів. Так, передбачається здійснювати аналіз документів, характеристик, особистих досягнень тощо. Тут корисним може бути запровадження при навчанні в закладах вищої освіти проходження практики у приватного виконавця в якості помічника (протягом року), для того, щоб майбутній фахівець оволодів також практичними навичками та розумів процеси виконавчого провадження на практиці. Після такої практики майбутній фахівець отримує характеристику, яка є обов'язковою для залучення фахівця в систему виконавчого провадження.

Це дозволить вже на початковому етапі відсіяти тих кандидатів, які за своїми діловими та моральними якостями не відповідають встановленим вимогам.

Наступним етапом відбору – можуть бути тести щодо знання законодавства, основних засад діяльності приватних виконавців, знання етичних правил поведінки тощо.

Третім етапом відбору – є виконання професійно кваліфікаційного завдання із практичної діяльності приватного виконавця.

Окремо слід визначити завдання щодо оцінювання комбінаційної компетенції майбутнього фахівця. Так, для приватного виконавця важливою складовою професійної підготовки є комунікативна компетенція, оскільки від фахівця крім знань закону, нормативно-правової документації потрібні ще й певні комунікативні здібності: вміння переконувати, зацікавити, враховувати індивідуально-психологічні особливості співрозмовника.

Виконавець, виступаючи як суб'єкт суспільних, міжособистісних відносин, бере активну участь у різних видах комунікації, в тому числі, і в професійній.

Через свої професійні обов'язки йому постійно доводиться вступати в контакти з представниками різних верств суспільства: як з посадовими особами, керівниками місцевих органів влади, так і з пересічними громадянами. У зв'язку з цим великого значення набуває розвиток комунікативних умінь, необхідних у різних ситуаціях професійного спілкування.

Комунікативна діяльність приватного виконавця передбачає необхідний взаємозв'язок учасників спільної праці. Спільна діяльність приватних виконавців неможлива без взаємодії, взаємодопомоги, спілкування, обміну інформацією.

У ході професійного спілкування приватним виконавцям необхідно постійно удосконалювати навички та розвивати вміння своєї мовної поведінки, підвищувати культуру мовного спілкування. Важливим стає вміння як говорити, так і слухати, оцінювати переконливість, зрозумілість, дохідливість власних висловлювань та висловлювань співрозмовника, доречність вживання різних мовних та немовних форм комунікації.

Комунікативні вміння співробітника зводяться до того, щоб вміти грамотно та ясно формулювати свою думку; вміти досягати мети спілкування; здійснювати основні мовні функції: підтвердити, заперечити, засумніватися, схвалити, погодитись, запропонувати, дізнатися, запросити тощо; вміти говорити виразно, тобто вибрати правильний тон розмови, розставити логічні наголоси, знайти точну інтонацію та ін.

З іншого боку значимим є вміння висловлюватися «цілісно», тобто досягати смислової цілісності висловлювання; висловити свою думку логічно, складно, змістовно та продуктивно; самому вибрати стратегію виступу, розробити самостійну програму мови, говорити без опори на письмовий текст, спиратися на власний аналіз проблеми.

Фахівцю також необхідно вміти висловлюватись без попередньої підготовки; сформулювати власну оцінку почутого чи прочитаного; передати побачене. Відмінною особливістю мовної діяльності приватного виконавця є її доказова основа з обов'язковою опорою на факти, на інформаційне джерело.

Четвертим етапом відбору – може бути застосування психологічних тестів щодо стресостійкості, швидкості аналізу ситуації, конфліктності. Адже приватний виконавець працює з людьми і має володіти основами психології, бути спокійним та переконливим, ніколи не переходити на особистості, уникати образ і намагатися вирішувати професійні обов'язки без негативних емоцій.

П'ятий етап відбору – це може бути застосування методик визначення чесності фахівця. Крім того, як варіант можна застосовувати поліграф. Важливе значення має чесність та непідкупність.

Таким чином, запропоновані заходи щодо вдосконалення системи відбору приватних виконавців (формування незалежної комісії з відбору фахівців, проведення декількох етапів відбору, залучення комісії до проведення попереднього вивчення кандидатів, а також розробка конкретних вимог до професійних та особистісних якостей майбутніх фахівців), безсумнівно, сприятимуть зростанню як соціальної і економічної ефективності інституту виконавчого провадження, так і швидко та ефективно вирішувати питання поновлення порушених прав людини.

Окремо в Законі України «Про статус приватного виконавця, гарантії його діяльності» слід врегулювати вимоги, що пред'являються до претендентів, які хочуть займатися виконавчих провадженням. На нашу думку, особа, яка бажає займатися приватною практикою виконання виконавчих документів, повинна відповідати наступним вимогам:

- 1) Приватний виконавець повинен мати базову вищу освіту за напрямом «Виконавче провадження».
- 2) Віковий ценз у вигляді досягнення приватним виконавцем двадцятип'ятирічного віку.
- 3) Набуття практичних навичок роботи. Особи, які претендують на зайняття діяльністю приватного виконавця, проходять на платній основі стажування один рік у приватних виконавців, які мають стаж роботи приватного виконавця не менше трьох років

- 4) Проходження процедури визначення ділових якостей та кваліфікації претендента з метою виявлення його відповідності займаній посаді. Особи, які претендують на зайняття діяльністю приватного виконавця та пройшли стажування у приватних виконавців, проходять систему тестів, визначення моральних та ділових якостей незалежною конкурсною комісією, яка формується професійним громадським об'єднанням приватних виконавців.
- 5) Отримання ліцензії на зайняття діяльністю виконавчого провадження. Приватні виконавці для здійснення своєї діяльності повинні мати дозвіл на право зайняття діяльністю щодо вжиття заходів примусового виконання виконавчих документів, виданої уповноваженим органом після проходження ними стажування та відповідного відбору. Ліцензія приватного виконавця є генеральною, видається на 4 роки, і діє на всій території України.
- 6) Вступ до громадського об'єднання приватних виконавців. Приватний виконавець, який отримав ліцензію, виявив бажання отримати членство громадського об'єднання приватних виконавців, зобов'язаний звернутися із заявою про прийом до місцевого осередку такого громадського об'єднання.
- 7) Добровільне страхування цивільно-правової відповідальності приватних виконавців. Особливою умовою здійснення діяльності приватного виконавця є наявність договору страхування цивільно-правової відповідальності приватного виконавця, умови якого визначаються угодою сторін.
- 8) Дотримання податкових зобов'язань.
- 9) Професійне підвищення кваліфікації кожні 4 роки, у тому числі дистанційне, з питань виконавчого провадження протягом з початку здійснення своєї діяльності відповідно до програм, затверджених громадським об'єднанням приватних виконавців. У зв'язку з цим, громадське об'єднання приватних виконавців через засоби масової інформації, Інтернет-ресурси офіційно оголошує конкурс на визначення навчальних центрів та організацій освіти з професійного навчання приватних виконавців.
- 10) Прийняття обмежень, пов'язаних із провадженням діяльності щодо виконання виконавчих документів у вигляді заборони на заняття іншими видами оплачуваної діяльності, за винятком наукової, викладацької чи творчої діяльності, що може бути однією з підстав припинення дій ліцензії приватного судового виконавця та виключення з громадського об'єднання приватних виконавців.

Важливим аспектом професіоналізації приватних виконавців є оприлюднення показників діяльності та досягнень. Це має бути відкритий реєстр не лише про дані приватного виконавця, а й про його діяльність, зокрема повернуто/виплачено коштів, за який час, а також додаткова інформація, яка може продемонструвати компетентність приватного виконавця.

Звичайно, важливим аспектом є зворотній зв'язок та оцінювання приватного виконавця клієнтами, яким він надавав свої послуги.

Наступним етапом професіоналізації приватних виконавців є професійне навчання та стажування. Слід звернути увагу на те, що, наприклад, у Франції одна з вимог, яка в обов'язковому порядку застосовується до професії судового пристава-виконавця, є те, що він зобов'язаний пройти професійне стажування

протягом двох років, з них не менше одного року в конторі судового пристава-виконавця, а потім уже у нотаріуса, адвоката, присяжного оцінювача, судового повіреного, а після цього – пройти курси професійного навчання.

У Німеччині розвивається система дуальної професійної освіти, що дозволяє навчати практичним навичкам на робочих місцях реального виробництва. У США з 1990 р. працює Комісія з питань професійних умінь (компетенцій), до складу якої входять лідери національного бізнесу, представники сфери праці, освіти та державних структур [4].

Слід зазначити ключову роль результатів навчання у діалозі між професійними освітніми організаціями та зацікавленими сторонами на ринку праці, а саме у формулюванні та описі потреб у навичках та компетенціях, які в подальшому прямо чи опосередковано тягнуть за собою перегляд та оновлення освіти та ринок праці кваліфікацій та професійних освітніх програм. Нині у більшості європейських країн результати професійного навчання використовуються для визначення рівнів кваліфікаційних рамок, орієнтації освітніх програм, встановлення кваліфікаційних стандартів, визначення вимог щодо їх оцінки. Вони також впливають на методи викладання, умови навчання та методи оцінки. За останні два десятиліття в цих областях було досягнуто значний прогрес. У Європі, у країнах з високим рівнем розвитку системи незалежної оцінки кваліфікацій, прийнято стратегії та практики визнання кваліфікацій, що дозволяють систематично ідентифікувати та визнавати результати навчання, розроблено відповідні інституційні та правові рамки.

Таким чином, на сьогодні виникла потреба у перегляді стандартів кваліфікації для приватних виконавців і формування нової освітньо-кваліфікаційної програми бакалавр «Теорія та засади виконавчого впровадження». На нашу думку, після 4-річної бакалаврської освіти особа отримує практикоорієнтовані навички та знання і може після відбору та отримання ліцензії працювати в системі виконавчого провадження.

Принципами такої професійної підготовки та оцінювання якості отриманих результатів полягають у наступному:

- принцип особистісно-професійної орієнтації показників оцінки якості навчання, що передбачає необхідність виявлення однаково як загальних, так і професійних компетенцій без превалювання тих чи інших;
- принцип реальності умов, що вимагає забезпечення реальних виробничих умов чи наближених до реальних під час проведення оцінювання професійних компетенцій;
- принцип орієнтації на розвиток, що стимулює претендента у процесі проходження процедури оцінювання прагнень до самоосвіти, саморозвитку.

Окремо слід розглянути питання формування переліку компетенцій, які мають виконувати приватні виконавців в межах виконання своїх функціональних обов'язків.

Судові виконавці Франції здійснюють функції з виконання судових рішень та завдань, пов'язаних з їх виконанням, включаючи повідомлення сторін про судові акти, забезпечення дотримання внутрішнього порядку в залі суду та проведення прилюдних торгів (аукціонів) щодо реалізації рухомого майна. Судові виконавці мають доступ до державних документів, мають право на сприяння Державного Прокурора Франції у разі потреби отримання інформації від інших організацій. Якщо судовому виконавцю необхідний доступ на приватне земельне володіння,

за відсутності власника, це може бути зроблено у присутності двох свідків або поліції. До повноважень судових виконавців Франції належить виконання функцій, які не пов'язані з примусовим виконанням судових рішень. Зокрема, до таких функцій належать: повідомлення про прийняті судові рішення, вручення судових повісток, надання юридичних консультацій, встановлення за дорученням судді відповідних фактів, необхідних для належного розгляду судом тієї чи іншої суперечки (наприклад, ступеня завершення будівництва об'єкта, порядку проведення загальних зборів акціонерів та ін.).

У Франції функція вручення актів, судових та позасудових документів також покладається на судових приставів [5]. Це одна з найважливіших функцій, закріплена у статті 1 Ордонансу «Про статус судових виконавців» від 02.11.1945 № 45-2592, яка встановлює, що судовий виконавець є особою, яка здійснює публічні функції і має виняткове право вручати акти.

У Франції необхідну інформацію про майновий стан боржника надає стягувач. Однак іноді стягувач, який домагається примусового стягнення, стикається з тим, що йому важко визначити місцезнаходження майнових активів боржника. І тут прокурор зобов'язаний сприяти пошукам інформації, необхідної для процесуальних дій, спрямованих проти боржника.

Проаналізувавши досвід судових приставів виконавців за кордоном та спираючись на національну практику в процесі виконавчого провадження, невирішеними залишаються такі важливі питання:

- дотримання принципу процесуальної економії (досягнення максимального результату з мінімальними організаційними, тимчасовими та грошовими витратами), що передбачає перехід на модель приватного виконавчого провадження;
- об'єднання електронних баз даних щодо боржників різних державних структур;
- скорочення часу на судові позови за допомогою встановлення певних вимог та критеріїв до відбору, отримання та аналізу інформації про боржника, його майно та вартість арештованого майна;
- підвищення кваліфікації судових приставів виконавців та суддів у галузі оцінки вартості майна боржника;
- проведення електронних торгів;
- наявність бази даних за цінами реалізації арештованого майна;
- також невирішеним залишається питання відповідності процедури виконання судових рішень мінімальним процесуальним нормам.

Окремо стоїть питання запровадження ліцензування приватних виконавців.

У Франції, Люксембурзі, Фінляндії та деяких інших країнах діяльність судових приставів-виконавців підлягає ліцензуванню, тобто, щоб займатися даним видом професійної діяльності судові пристави-виконавці надають рекомендації від відповідних служб і вносять певну плату «за вхід» у професію, отримуючи ліцензію на строк від 2 до 4-х років. Це дозволяє їм не лише виступати від імені органів виконавчої влади, а й від імені податкових органів, розшукуючи боржників, які не сплатили податки до бюджету міста або району, а також від імені великого кредитора, наприклад фінансово-кредитної установи – для виплат за кредит.

У деяких європейських країнах у рамках виконавчого провадження розмежовані функції між судовими приставами-виконавцями та офіцерами-виконавцями, які за свою роботу одержують відрахування у вигляді відсотка від суми боргу, яку він зібрав, що регламентовано на законодавчому рівні. І це, як

показує практика, значно підвищує роль виконавчого провадження у частині повернення боргів: офіцери-виконавці зацікавлені в тому, що чим більше майна вони реалізують, тим більший бонус вони зароблять для себе, а отже, більший дохід надійде до бюджету країни загалом.

На сьогодні в Україні не передбачено ліцензування приватних виконавців, право на заняття діяльності приватному виконавцю надається Міністерством юстиції України, яке вносить відомості про приватного виконавця до Єдиного реєстру приватних виконавців України.

Водночас, на нашу думку, Міністерство юстиції України може не завжди об'єктивно підійти до питання проведення іспитів та оцінювання майбутнього фахівця, а також зважаючи на те, що в багатьох країнах світу право на зайняття діяльністю у сфері виконавчого провадження (ліцензія) видається органами державної влади, а діяльність, якість та чесність контролюється інститутом громадянського суспільства – громадською організацією приватних виконавців.

Вважаємо за доцільним в Законі України «Про статус приватного виконавця, гарантії його діяльності» передбачати ліцензування діяльності приватних виконавців.

Так, ліцензія приватного виконавця є дозволом на право зайняття діяльністю щодо вжиття заходів примусового виконання виконавчих документів та видається уповноваженим органом після проходження стажування та оцінювання. Уповноважений орган формує та обслуговує Державний реєстр ліцензій приватних виконавців.

Приватний виконавець виконує свої посадові обов'язки від свого імені та під свою відповідальність. Оподаткування сум оплати діяльності приватного судового виконавця здійснюється відповідно до податкового законодавства України.

За видачу ліцензії приватного виконавця має стягуватися збір, розмір та порядок сплати якого визначаються відповідно до Податкового кодексу України.

Ліцензія приватного виконавця в Україні має бути генеральною, що видається строком на 4 роки, та діє на всій території України.

Важливим, на нашу думку, є забезпечення чесності та непідкупності приватних виконавців, адже контроль за їх діяльністю передусім це їх власна совість та чесність дій. Тому вважаємо за доцільним передбачити зміни до Закону України «Про запобігання корупції» в частині розширення кола осіб, на яких поширюється цей закон. Так, доцільно передбачити заповнення декларацій осіб, уповноважених на функції держави або місцевого самоврядування, приватними виконавцями.

Окремо слід передбачити в Законі України «Про статус приватного виконавця, гарантії його діяльності» страхування професійної відповідальності, як це здійснюється в Європейських країнах. Так, приватний виконавець не має права здійснювати свою діяльність без договору страхування професійної відповідальності приватного судового виконавця. Об'єктом страхування професійної відповідальності приватного виконавця має бути майновий інтерес страхувальника (застрахованої особи), пов'язаний з його обов'язком у встановленому законодавством України порядку відшкодувати шкоду, заподіяною третім особам у зв'язку із провадженням виконання виконавчих документів.

Крім того, у запропонованому Законі України «Про статус приватного виконавця, гарантії його діяльності» слід передбачити розміри страхової суми за договором страхування професійної відповідальності приватного виконавця, а

також визначити що є страховим випадком. Так, страховим випадком за договором страхування професійної відповідальності приватного виконавця в Україні має бути факт настання цивільно-правової відповідальності страхувальника щодо відшкодування шкоди, заподіяної майновим інтересам третіх осіб у результаті допущених застрахованою особою професійних помилок під час виконання виконавчих документів.

Водночас, потребує врегулювання в Законі України «Про статус приватного виконавця, гарантії його діяльності» статусу та функціональних повноважень інституту громадського суспільства – громадською організацією приватних виконавців, яка має регіональні осередки у всіх регіонах України.

До основних функцій громадської організації приватних виконавців України слід віднести:

- 1) здійснює координацію діяльності місцевих осередків громадської організації приватних виконавців;
- 2) представляє інтереси місцевих осередків та приватних виконавців у державних органах, громадських об'єднаннях, інших організаціях;
- 3) здійснює контроль за діяльністю керівників місцевих осередків громадської організації приватних виконавців;
- 4) розглядає звернення фізичних та юридичних осіб з питань діяльності приватних судових виконавців, місцевих осередків громадської організації приватних виконавців;
- 5) розглядає матеріали про дисциплінарні проступки приватних виконавців та накладає на винних осіб дисциплінарні стягнення;
- 6) вносить до уповноваженого органу щодо приватного виконавця подання про зупинення або припинення дії ліцензії або позбавлення ліцензії приватного виконавця на підставах, передбачених законодавством;
- 7) бере участь у нормотворчій та експертній діяльності уповноваженого органу, інших державних органів з питань виконавчого провадження, пов'язаних із приватною виконавчою діяльністю;
- 8) визначає навчальні центри та організації освіти з професійного навчання приватних виконавців та їх помічників;
- 9) затверджує програму та строки проведення професійного навчання приватного виконавця та його помічника (помічників) та за підсумками професійного навчання видає сертифікат (свідоцтво);
- 10) забезпечує контроль за своєчасністю проходження професійного навчання приватними виконавцями та їх помічниками;
- 11) розміщує на власному Інтернет-ресурсі інформацію про приватних виконавців, дія ліцензії яких припинена або призупинена або яких позбавили ліцензії;
- 12) надає методичну допомогу щодо проведення стажування фізичних осіб, які претендують на отримання ліцензії приватного виконавця;
- 13) забезпечує виконання приватним виконавцем зобов'язань щодо відшкодування шкоди, заподіяної ним під час виконання своїх посадових обов'язків;
- 14) забезпечує захист соціальних та професійних прав судових виконавців, які займаються приватною практикою;
- 15) узагальнює практику застосування законодавства України про виконавче провадження та статус приватних виконавців та формує пропозиції щодо його вдосконалення;
- 16) здійснює аналітичну та наукову роботу;

- 17) приймає та контролює виконання Кодексу професійної етики приватних виконавців України;
- 18) формує дієву міжнародну співпрацю з інститутами громадського суспільства, науковими установами, урядовими організаціями, органами державної влади та місцевого самоврядування щодо практики удосконалення та реформування системи виконавчого впровадження, а також удосконалення статусу та обов'язків приватних виконавців;
- 19) веде та забезпечує наповнення Єдиного державного реєстру приватних виконавців;
- 20) контролює заповнення приватними виконавцями декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування;
- 21) надає в межах повноважень роз'яснення щодо встановлення статусу приватного виконавця, його функцій, термінів та умов отримання ліцензії тощо.

Таким чином, передбачається передати частини функцій Міністерства юстиції України та його регіональних підрозділів до громадської організації, яка об'єднуватиме всіх приватних виконавців, сприятиме формуванню професійного інституту приватних виконавців, розвиватиме та удосконалюватиме систему виконавчого провадження, співпрацюватиме з органами державної влади та місцевого самоврядування, судовою владою, органами прокуратури з питань виконавчого провадження. Крім того, зазначена громадська організація буде займатися питаннями забезпечення етичних засад діяльності приватних виконавців.

Висновки. У статті проаналізовані сучасні засади реформування системи виконавчого проведення в Україні. Запропоновано прийняти Закон України «Про статус приватного виконавця, гарантії його діяльності», де передбачити статус, повноваження, завдання, функції, обмеження діяльності, процедуру ліцензування діяльності приватного виконавця.

Передбачається, що координацію діяльності приватних виконавців здійснює створена при Міністерстві юстиції України Національна рада приватних виконавців, яка уповноважена координувати всі дії приватних виконавців в Україні. Водночас, контроль та управління приватними виконавцями здійснює професійне громадське об'єднання приватних виконавців.

Список використаних джерел:

1. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про виконавче провадження» щодо деяких питань виконання виконавчих проваджень та відповідальності виконавців від 9407 від 20.06.2023. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42128> (дата звернення: 20.08.2023).
2. Дьордяй В.І. Адміністративно-правові засади функціонування інституту приватних виконавців в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2022. Вип. 69. С. 281–286.
3. Офіційний сайт Асоціації приватних виконавців України. URL: <https://www.facebook.com/pg/arvu.com.ua/posts/> (дата звернення: 20.08.2023).
4. Кулава М.К. Державне управління взаємодією органів державної виконавчої служби та приватних виконавців: міжнародний досвід. *Публічне урядування*. 2018. № 15(5). С. 112–122. <https://doi.org/10.32689/2617-2224-2018-15-5-112-122>.
5. Виконавче провадження: навч. посіб. (у схемах і таблицях) (електронне видання) Ю.М. Юркевич, О.Б. Верба-Сидор, Н.М. Грабар та ін.; за ред. канд.

юрид. наук, доц. О.Б. Верби-Сидор. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 600 с.

References

1. Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro vykonavche provadzhennia» shchodo deiakykh pytan vykonannia vykonavchykh provadzhen ta vidpovidalnosti vykonavtsiv vid 9407 vid 20.06.2023 [Draft Law on Amendments to the Law of Ukraine "On Enforcement Proceedings" regarding certain issues of execution of enforcement proceedings and liability of executors dated 9407 dated 20.08.2023], available at: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42128> [in Ukrainian].
2. Dordiai, V.I. (2022), Administratyvno – pravovi zasady funktsionuvannia instytutu pryvatnykh vykonavtsiv v Ukraini [Administratively – the legal principles of the functioning of the institute of private executors in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Serii PRAVO – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. The RIGHT series*, 69, 281-286 [in Ukrainian].
3. Ofitsiynyi sait Asotsiatsii pryvatnykh vykonavtsiv Ukrainy [Official website of the Association of Private Performers of Ukraine], available at: <https://www.facebook.com/pg/apvu.com.ua/posts/> [in Ukrainian].
4. Kulava, M.K. (2018), Derzhavne upravlinnia vzaiemodiieiu orhaniv derzhavnoi vykonavchoi sluzhby ta pryvatnykh vykonavtsiv: mizhnarodnyi dosvid [State management of the interaction of state executive service bodies and private executors: international experience]. *Publichne uriaduvannia - Public administration*, vol. 15(5), pp. 112-122, <https://doi.org/10.32689/2617-2224-2018-15-5-112-122> [in Ukrainian].
5. Yurkevych, Yu. M. & Verba-Sydor, O. B. & Hrabar, N. M. & in. (2020), Vykonavche provadzhennia: navch. posib. (u skhemakh i tablytsiakh) (elektronne vydannia) [Executive proceedings: education. manual (in diagrams and tables) (electronic edition)] /za red. kand. yuryd. nauk, dots. O. B. Verby-Sydor, Lviv: Lvivskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav. [in Ukrainian].

Подано до редакції 4.09.2023 р.
Прийнято до друку 3.10.2023 р.